

Tayvan'da Kentsel Politikalar*

Kıvılcım AKKOYUNLU ERTAN †

Öz: Bu çalışma ile Tayvan'ın kentsel yaşam kalitesi, kentsel planlama araçları, kentsel politikaları araştırılmış; Tayvan'da kentsel politika ilkeleri ve uygulamaları incelenmiştir. Bu çerçevede, Tayvan'ın ilgili yasaları ve mekânsal planları, ilgili internet siteleri ve Türkçe ve İngilizce akademik kaynaklar üzerinden incelenmiştir.

Tayvan'ın ekonomik ve endüstriyel gelişiminde gösterdiği başarıların kentsel ve çevresel yaşam kalitesini olumsuz etkilemesine karşın, kentsel sorunlarına yönelik yasal düzenlemelerdeki ve uygulamadaki eksiklikleri giderme yolunda başarılı çalışmalar yaptığı görülmektedir. Bu çalışmada; Tayvan'ın kentsel politika ve uygulama alanında gösterdiği başarıyı ortaya koymak açısından Yerel Yönetimler Yasası, Çevre Yasası, Kentsel Planlama Yasası, Mekânsal Planlama Yasası incelenerek kentsel yaşam kalitesinin artırılması amacıyla önemli görülen düzenlemelere yer verilmiştir. Kentsel planlama ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması açısından ayrıntılı yasal düzenlemeleri yürürlüğe koyan Tayvan, ekonomik ve endüstriyel gelişimin yarattığı olumsuzluklara karşı akılcı politikaları yürürlüğe koymuş, bu alandaki uluslararası gelişmeleri rehber edinmiş ve ulusal önlemleri almak konusunda kararlı bir tavır sergilemiştir.

Sürdürülebilir gelişme ve bu doğrultuda kentsel-kırsal yaşam kalitesini yükseltme amacına yönelik olarak bir dizi yasa çıkaran Tayvan, sürdürülebilir kentler yaratma yolunda da hızla ilerlemektedir. Ekonomik ve endüstriyel gelişimin yanında nitelikli yerleşimler oluşturma çabası içinde bir ülke olarak karşımıza çıkan Tayvan, kentsel politikaları ile benzer kentsel sorunları yaşayan ülkeler açısından örnek alınabilecek bir niteliğe kavuşmuştur.

Tayvan'ın kentleşme politikası, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından olumlu politikalar, ilkeler ve uygulamalar içermekte olup bu çalışma ile Tayvan kentleşme politikasının, Türkiye'deki kentleşme politikasına örnek oluşturabilecek yönleri saptanmaya çalışılmıştır.

* Bu çalışmada, Tayvan Bursu (Taiwan Fellowship 2020) sırasında Tayvan Ulusal Chengchi Üniversitesi'nde (National Chengchi University) erişilen bilgilerden ve kaynaklardan da yararlanılmıştır.

† Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, E-Posta: ertankv1cm@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5759-2057>

Gönderim Tarihi: 09 Mayıs 2021, Kabul Tarihi: 03 Haziran 2021

Önerilen Atıf: Akkoyunlu Ertan, K., (2021). Tayvan'da Kentsel Politikalar, *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 4(8), s.81-112.

Anahtar Sözcükler: *Tayvan'ın Kentsel Yaşam Kalitesi, Tayvan'ın Kentsel Düzenlemeleri, Tayvan'da Kentsel Politikalar*

Urban Policies in Taiwan

Abstract: In this study, urban life quality, urban policy tools, urban policies of Taiwan have been investigated; urban policy principles and practices in Taiwan have been studied. In this context, Taiwan's relevant laws and spatial plans were examined through relevant websites and academic references in Turkish and English.

It is concluded that Taiwan's recent success in economic and industrial development has adversely affected the quality of urban-environmental life. However, it has taken significant steps to address the shortcomings in legal regulations and practices for urban problems. In this context, related legal documents such as Local Governments Act, Environmental Act, Urban Planning Act, Spatial Planning Law were examined. Taiwan, which puts rational regulations and policies into force and takes into consideration the international regulations against some of the adverse effects of economic and industrial development.

Taiwan enacting a series of laws to improve the quality of urban-rural life and sustainable development is also rapidly advancing towards creating sustainable cities. As a country to create qualified settlements and economic and industrial development, Taiwan's laws and policies can be taken as an example by the countries experiencing similar urban problems.

All these qualities of Taiwan's urbanization policies include favorable policies, principles, and practices in terms of developing countries such as Turkey. Therefore, with this study, we assert that urban policies in Taiwan should be a model for Turkey's urban policies.

Keywords: *Quality of Urban Life in Taiwan, Urban Legislation of Taiwan, Urban Policies of Taiwan*

Tayvan'da Kentsel Yaşam Kalitesi

Toplumsal, ekonomik, siyasal durumunu bazı istatistiki verileri üzerinden Tayvan'ın kentsel ve çevresel sorunlarını ve çözüm çabalarını görebiliriz. Kent ve kırsal yaşamı için olmazsa olmaz olan çalışma ve ekonomik gereksinimler, konut, dinlenme, yaşam kalitesi, katılım, güvenlik gibi sorunlar, kentsel ve çevresel yaşam kalitesini ve gündelik hayatı doğrudan etkilemektedir. Bu noktadan hareketle Tayvan'daki durumu, kentsel ve çevresel sorunları, bazı istatistiki

veriler ışığında gözler önüne sermeye çalışacağız. Bu kapsamda Tayvan'daki gündelik yaşam ve kentsel-kırsal-çevresel yaşam kalitesini etkileyen bazı göstergelere¹ yakından bakmakta yarar vardır.

Tablo 1: Konut Koşulları: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kişi başına oda sayısı	Oda	-	1.60	1.60	1.70	1.70	-
Konut Harcaması	%	18.00	18.00	18.00	17.00	17.00	18.00
Temel Hizmetlerden Yoksun Konut	%	-	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 349

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kişi Başına Ortalama Konut Alanı	M2	13.38	13.49	13.54	14.01	14.19	14.44
Konut fiyatının Gelire Oranı	-	7.30	7.80	8.40	8.40	8.50	9.30
Kıranın Gelire Oranı	%	13.70	13.80	13.50	13.60	13.50	13.60
Konuttan Duyulan Tatmin Düzeyi	%	-	81.90	84.90	82.90	85.90	84.80
Konutu Kuşatan Çevre Kalitesinden Tatmin Düzeyi	%	-	82.40	81.90	81.80	83.00	82.30

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 349

Konut gereksiniminin karşılanması, insan yerleşimlerinin bu kapsamda da kentsel yaşamın önemli işlevlerinden biri olup kentsel yaşam kalitesini de doğrudan etkilemektedir. Tablo 1'den görüleceği üzere uluslararası göstergelerle karşılaştırıldığında kişi başına düşen

¹ Tablolarda belirtilen uluslararası göstergelerde Tayvan halkının mutluluğunu diğer ülkelerle karşılaştırmak üzere Bütçe, Muhasebe ve İstatistik Genel Müdürü (DGBAS) tarafından Ulusal ve Uluslararası Mutluluk Göstergeleri derlenmiş (Data kitabındaki 11 başlık ve 24 göstergeden konumuz açısından çarpıcı olanlar seçilerek) ve OECD tarafından açıklanmış Daha İyi Yaşam İndeksi benimsenmiştir. Ayrıca OECD ya da ulusal kuruluşların gösterge tanımlarının yıldan yıla değişmekte olduğu görülmüştür (DGBAS, Yürütme Erki (Executive Yuan), R.O.C. (Taiwan), National Statistics/Social Indicators Well-being Indicators, retrieved Jun 2018'den akt.; Taiwan Statistical Data Book, 2018: 359). 2020 tarihli Tayvan İstatistik Veri Kitabı internete henüz yüklenmediğinden 2018 verileri kullanılmıştır.

oda sayısı biri geçmekte; gelire göre konut harcaması %18'ler civarında seyretmekte; temel hizmetlerden yoksun konut kaydedilmemiştir. Ulusal göstergelere göre kiranın gelire oranı %13 civarı olup konuttan duyulan tatmin %85'lere yaklaşmakta, konut çevresinden duyulan tatmin yine %82 civarında seyretmektedir.

Tablo 2: Gelir ve Refah: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hane Geliri (Satın Alma Gücü Paritesi-PPP)	(ABD doları)	28,083	29,451	29,679	31,771	31,648	31,807

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 350

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tüketim Harcaması (Kişi başına)	Tayvan doları	221,584	225,292	232,998	239,736	245,047	253,033
En yüksek %20'nin en düşük %20'ye Oranı	%	6.17	6.13	6.08	6.05	6.06	6.08
Görece Yoksulluk Oranı	%	7.74	7.72	7.26	7.16	7.12	6.62

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 350

İş sahibi olmak ve yerleşime dayalı insani gereksinimlerin karşılanabilmesi için düzenli bir gelirin elde edilmesi, kentte nitelikli bir yaşam sürebilmenin olmazsa olmaz unsurlarından biridir. Tablo 2'den görüleceği üzere hane halkı geliri ve tüketim harcamaları yükseliş eğilimindedir. Üst ve alt gelir grupları arasındaki oran durağan bir çizgi izlemekte olup gelir uçurumunun artmaması olumlu bir gelişmedir. Yoksulluk oranının ise 2016'da düşüş gösterdiği izlenmektedir.

Tablo-3: İş ve Kazanç Durumu: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İstihdam Oranı	%	63	63	63	64	64	65
Uzun Dönemli İşsizlik Oranı	%	0.73	0.69	0.67	0.66	0.61	0.60

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 351

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yarı zamanlı, geçici ya da sık iş değiştiren Çalışanlar	%	6.50	6.79	6.94	6.93	6.98	7.04
15-24 Yaş arasının İşsizlik Oranı	%	12.47	12.66	13.17	12.63	12.05	12.12
İş Memnuniyeti	%	-	-	67.8	67.2	67.0	69.0
Gerçek Kazanç	Tayvan Doları						

Kaynak:Taiwan Statistical Data Book, 2018: 351

Çalışmak, kentte ortak yaşamın gerekliliklerini yerine getirmek ve temel gereksinimleri karşılamak için her birey için gerekli bir eylemdir. Tablo -3' de 2011' den beri durağan seyreden istihdam oranı, 2014' den itibaren artış göstermiştir. Yarı-zamanlı ya da geçici işlerde çalışanların oranı az da olsa artış eğilimindedir. Uzun dönemli işsizlik oranı ise düşüş göstermektedir. 15-24 yaş aralığındaki gençlerin istihdamında 2013' de küçük de olsa düşüş görülmektedir. İş memnuniyeti durağan bir durumdan 2016' da artış seyrine girmiştir.

Tablo 4: Eğitim ve Beceriler: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Eğitimsel Beceriler	%	73	74	75	77	78	79

Kaynak:Taiwan Statistical Data Book, 2018: 353

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yaşam boyu Öğrenme	%	36.9	-	-	32.6	-	34.7

Kaynak:Taiwan Statistical Data Book, 2018: 353

Tablo 4' den görüleceği üzere eğitimsel beceriler sürekli bir artış içerisindedir. Yaşam boyu öğrenmede ise artış ve azalış olarak süreklilik gözlenmemektedir.

Tablo 5: Yönetişim ve Yurttaşın Yönetime Dâhil Edilmesi: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Oy Kullanma Düzeyi	%	-	74	-	-	-	66

Kaynak:Taiwan Statistical Data Book, 2018: 355

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Siyasal Eylemlere Katılım	%	-	22.53	30.20	42.20	38.40	-
Ulusal Hükümete Güven	Puan (1-4)	-	-	2.35	2.29	2.34	2.35
Yargı Sistemlerine ve Mahkemelere Güven	Puan (1-4)	-	-	2.19	2.08	2.12	1.98
Medyaya Güven	Puan (1-4)	-	-	2.03	1.92	1.96	1.93
Demokratik Yaşamdan Tatmin Olmak	%	-	-	80	76.80	81.70	81.40
İfade Özgürlüğünden Tatmin Olmak	%	-	-	80.70	75.60	76.80	76.90

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 355

Kentte ortak bir yaşam yürütmek, kenti ve kentte yaşayanları etkileyen kararlardan haberdar olmak hatta kararların alınma süreçlerine dâhil olmak, her bireyin temel bir insan hakkıdır. Tablo 5'in ilk kısmında oy kullanma oranının 2016'da 2012 yılına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Tablo 5'in Ulusal Göstergeler kısmında ise siyasi eylemlere katılımın genel olarak artış gösterdiği; ulusal hükümete güvenin küçük düşüşler gösterdiği ve 4 üzerinden 2 civarı puanlandırıldığı görülmektedir. Yargı sistemi ve mahkemelere duyulan güvenin düşmeye daha eğilimli olduğu gözlenmektedir. Medyaya olan güvenin 2 puanın altına düşmekte olduğu söylenebilir. Demokratik yaşamdan tatmin olmak ise %80'in üzerinde karşılık bulmaktadır. İfade özgürlüğü tatmini, yüzde 80'in altına inmektedir.

Tablo 6: Sağlık Durumu: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yaşam Beklentisi	Yıl	79.1	79.5	80.0	79.8	80.02	80.0
Beyana Dayalı Sağlık	%	81.0	80.0	79.0	80.0	83.0	82.0

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 356

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yaşa Göre Sağlıklı Yaşam Beklentisi	Yıl	70.10	70.89	71.10	71.10	71.20	71.20

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 356

Sağlıklı bir yaşam sürmek ve sağlıklı yaşlanma konusu da kentsel yaşam kalite göstergelerinde biri olarak kabul edilmektedir. Tablo 6'dan görüleceği üzere; uluslararası göstergelere göre yaşam

beklentisi 80'e yükselmiş; sağlık düzeyi iyileşmiş; ulusal göstergeler açısından sağlıklı kalınan yaş düzeyi 70'in üzerine çıkmıştır.

Tablo 7:Soyut Mutluluk: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yaşamdan Tatmin Olma	Puan (1-10 arası)	-	6.20	-	6.30	6.40	6.40

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yaşamdan Tatmin Olma	Puan (1-10 arası)	-	-	-	6.32	6.69	6.62
Tayvan'ın Mutluluğuna Katkıda Bulunan Özellikler	%	-	-	1.Yaşamın Elverişliliği % 22.72 2.Ulusal Sağlık Sigortası % 13.90 3. Gıda %12.46	-	-	-

Yaşamdan beklentiler, temel gereksinimlerin karşılanması, sunulan hizmetlerden hoşnut olmak, bireylerin mutluluk düzeyine katkı sunmaktadır. Tablo 7'de; uluslararası göstergeler açısından değerlendirildiğinde yaşamdan tatmin olma düzeyinin 10 üzerinden 6 civarında seyrettiği görülmektedir. Ulusal göstergeler açısından da yaşamdan tatmin olma durumu ise yine 10 üzerinden 6 civarı puan almaktadır. Tayvan'da yaşamın mutluluğuna katkı açısından ise; yaşam elverişliliği %20'lerde, ulusal sağlık sigortası %14'e yakın, gıda memnuniyeti ise %12,5 olup düşük seyretmektedir.

Tablo 8: Bireysel Güvenlik: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Cinayet Oranı	100.000 Sakin Başına Cinayet Oranı	0.5	0.8	0.7	0.7	0.8	0.6
Gece tek başına yalnız yürürken güvenli hissetmek	%	-	-	-	-	-	78.8

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 358

Toplu yaşamın önemli bileşenlerinden biri de güvenli bir yaşamı sağlayabilmektir. Tablo 8'de cinayet oranının 2016 yılında düşüş

eğilimine girdiği; aynı yıl yapılan analizden ise Tayvan'ın geceleri bile güvenli bir ülke olduğu anlaşılabilir.

Tayvan'ın durumuna bu göstergeler açısından bakılacak olursa; konut harcaması gelirin %18'i civarında iken, konuttan ve konut çevresinden duyulan tatmin %80'lerin üzerinde seyretmektedir. Hane halkı geliri yükselmekte, gelir uçurumu artmamakta, yoksulluk oranı ise 2016'da düşüş göstermektedir. İstihdam oranı 2014'den beri artış göstermekte, işsizlik oranı düşmekte; iş memnuniyeti ise 2016'da yükselme sürecine girmektedir. Eğitim alma düzeyi artış göstermektedir; seçimlerde oy kullanma oranı düşmekle birlikte siyasal katılım oranının arttığı, hükümete ve yargı sistemine güvenin düşüşte olduğu söylenebilir; başarılı bir sağlık sisteminin etkisi altında sağlıklı yaşlanma ve yaşama süresi yükselmiş; Tayvan'da yaşamdan tatmin olma göstergesi ise 10 üzerinden 6 üzerindedir; Tayvan'da yaşamın mutluluğuna katkı sağlayan unsurlar %10-20 arasında olup bireysel güvenlik açısından olumlu değerlendirilmektedir.

Tayvan'ın endüstriyel gelişim düzeyi ve 23 milyon üzerindeki bir nüfusa sahip adanın sınırlı alanı; yerleşim sorunlarını, hava kirliliği ve su kirliliği başta olmak üzere çevre sorunlarını ve kentsel-kırsal planlama sorunlarını beraberinde getirmiştir.

Kentsel çevresel yaşam kalitesine ilişkin olarak fikir vermesi açısından hava kirliliği ve su kalitesi ölçümlerine ilişkin veriler aşağıdadır:

Tablo 9: Çevresel Kalite: Uluslararası Göstergeler

Uluslararası Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hava Kirliliği	µ- /m3	-	-	20	-	-	-
Su Kalitesi	%	68	67	66	71	72	-

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 354

Ulusal Göstergeler

Ulusal Göstergeler	Birim	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kentsel alanda kişi başına düşen yeşil alan ortalaması	M3 (kişi başına)	3.2	3.5	3.6	3.6	4.7	4.9

Kaynak: Taiwan Statistical Data Book, 2018: 354

Hava ve su kirliliği, Tayvan'da görülen çevre sorunlarının başında gelmektedir. Tablo 10'a göre hava kirliliği düşüş eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte Tablo 9'a göre, su kalitesinin de yıl

bazında artmakta olduğu söylenebilir. Kentsel alanda kişi başına düşen yeşil alanların ise, 2015'den itibaren çarpıcı bir yükseliş gösterdiğini görebiliriz.

Tablo 10: Tayvan'da Hava Kalitesi:

Hava kirliliği salınımı	Toplam (Birim: ton)
2018	1,838,368
2019	1,809,677

Kaynak: https://eng.stat.gov.tw/public/data/dgbas03/bs7/greengnp_eng/Air%20Pollution_Emission%20Account.pdf, Erişim: 03 Nisan 2021

Tayvan Çevre Koruma Yönetimi'nin (Environmental Protection Administration TAQMN) sayfasında Tayvan Hava Kalitesi İzleme Ağında yayınlanan değerlere göre Tayvan'ın yerleşim alanlarında ortalama değerler, 15-19 olarak (orta iyi), ülkenin doğusundaki yeşil doğal alanlar ise iyi olarak değerlendirilmektedir (<https://taqm.epa.gov.tw>, Erişim: 14 Ocak 2019). Tayvan da yerel ve küresel çevre sorunlarından önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle karbon dioksit salınımlarının da ivme kazandırdığı hava kirliliği sorunu, çevre sorunları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda hava kalitesi, Güneyin büyük kenti Kaohsiung City dışında artan oranda iyileşme göstermektedir.

Kaohsiung City'de yüksek oranda partikül madde kirliliği görülmesi üzerine; Tayvan Enerji Bürosu, gelecek beş yıl için kömürü de kapsayan fosil yakıt tüketiminin 33 milyon tona ulaşabileceğini, bu oranın da geçen yılların zirvesi olacağını, bunun da Tayvan'ın Paris Sözleşmesi taahhütleriyle çeliştiğini açıklamıştır (Taiwan News, 06.Kasım.2017, Eric Kao'nun haberi, <https://www.taiwannews.com.tw>, Erişim:14 Ocak 2019).

Tablo 11: Tayvan'ın karbon dioksit salınımları

Yıl	1990	2000	2005	2010	2014	2015	2016	2017
Milyon Ton	119,96	234,81	266,79	261,32	271,83	267,74	274,61	284,54

Kaynak: <https://ycharts.com/indicators>, Erişim 14 Ocak 2019

Tayvan'da endüstriyel gelişmenin tetiklediği karbon dioksit salınımı, ciddi bir düzeyde olup kentsel yaşam kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Tablo 11'den görüleceği gibi, Tayvan'da karbon dioksit salınımı, 27 yıllık süre içerisinde %20 civarında artış göstermiştir. Son dönemde iklim değişikliği ile mücadele

çerçevesinde Tayvan, BM Anlaşmalarına taraf olamamasına rağmen, karbon dioksit salınımlarını düşürmeyi hedeflemiştir.

Tayvan, 17 Haziran 2015'de sera gazları (GHG) salınımının %50 oranında düşürülmesine yönelik azaltma politikasını açıklamış ve 2050 hedeflerine yönelik olarak sera gazı salınımını azaltan bir yasayı kabul etmiştir. Bu çerçevede ülkenin sera gazı salınımını 2050 yılına kadar 2005 yılı düzeyine göre %50 azaltmayı taahhüt etmiştir (www.climateaction.org/news/taiwan_announces, Erişim: 14 Ocak 2019)

Tayvan İstatistik Veri kitabındaki verilere göre, kentleri etkileyen çevre sorunlarına ilişkin veri toplama hava kirliliği, su kirliliği sorunları ve açık yeşil alan konusu ile sınırlı kalmıştır. Bu durum, Tayvan'ın kendi sorun alanlarına odaklanmasından olabileceği gibi, bunun yanında küresel çevre sorunlarının olumsuz etkilerinin bu ülkede henüz yoğun biçimde yaşanmamasından kaynaklı da olabilir. Küresel çevre sorunlarından birisi olan ve özellikle karbondioksit salınımının tetiklediği küresel ısınma sorunu karşısında Tayvan'ın da çevre bilinçlenmesini yayma ve gerekli önlemleri alma konusunda gayretli görünmekte olduğu söylenebilir. İlgili tablolar genel olarak değerlendirildiğinde; endüstriyel gelişime paralel olarak ciddi çevre sorunları tehditleri ile karşı karşıya bulunan Tayvan'da kentsel yaşam kalitesinin genel olarak iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Bu kapsamda Tayvan hükümeti kentsel çevre sorunlarına da karşı duyarlı bir tavır sergilemekte ve aşağıda birkaçına değineceğimiz gibi, gereken yasal düzenlemeleri de yapmakta ve güncellemektedir.

Tayvan'da kentsel yaşamı etkileyen ilgili yasal düzenlemeler olarak Yerel Yönetimler Yasası, Çevre Yasası, Kentsel Planlama Yasası ve Mekânsal Planlama Yasası bulunmaktadır. Bunlara aşağıda kısaca yer verilmektedir.

1999 Tarihli (2016 Tarihli Değişik) Yerel Yönetim Yasası

Tayvan Yerel Yönetim Yasası'nın Tayvan'da kentsel politikaları ilgilendiren önemli düzenlemeleri şunlardır:²

² Özel amaçlı belediyeler (Çince: Zhixiashi,) (İng.: special municipality), İdari bölge (Çince: xian) (İng.:county)/kent (Çince:shi,İng.:city), idari bölge kentleri, Çince: xianxiashi, İng: county/city, Kırsal özellik gösteren (Çince: xiang, İng.: township/city:ilçe bağımsız kent-İlçe/kent) kırsal kasabalar, Çince:xiang, İng: township/city.

Madde 3- Yerel yönetimler; il yönetimi (*Shengzhengfu*) ve özel amaçlı belediyeler (*Zhixiashi*) olarak ikiye bölünmüştür.

İl, idari bölgelere ve kentlere bölünmüştür (bundan sonra İlçe/kent (*Xiang/shi*) olarak ifade edilecektir); idari bölgeler (*Xian*) kasabalara (kentsel kasabalar (*Zhen*) ve kırsal kasabalar (*Xiang*)) ve idari bölge bağlısı kente (*Xianxiashi*) ayrılırlar.

(İdari bölge/kent (Çince: xianxiashi) (İng. county/city) olarak ifade edilecektir; İdari bölgeler (Çince: xian) (İng.: counties) ise kasabalar (kentsel ve kırsal olmak üzere iki tür) (Çince: zhen ve xiang) (İng.: urban townships ve rural townships) ve ilçe yönetimindeki kentlere (Çince: shiguan xian, İng.: county administered cities or city governing ve idare bölge bağlısı kente (Çince: xianxiashi) (İng.: county administered cities) (İng.: township/cities) ayrılmıştır.); Özel amaçlı belediyeler ve kentler, ilçelere (Çince: qu) (İng.: districts) bölünmüştür. Kasabalar (İng.: townships), idari bölge bağlısı kentlere (Çince: xianxiashi) (İng.: county-administered cities)- (bundan sonra township/city olarak ifade edilecektir) (Çince: xiang/shi) bölünmüştür. İkinci seviye yerel yönetimler; İlçeler (Çince: qu) (İng.: districts), köylere (Çince: cun) (İng.: village) bölünmüştür. Köyler ise mahallelere (Çince: lin) (İng.: neighborhood) bölünmüştür.^{3 4}

Madde 4- nüfusu bir milyon 250 binden az olmayan bölgeler ve siyasal, ekonomik, kültürel ve metropoliten gelişmeleri için özel gereksinimleri bulunanlar özel amaçlı belediye kurabileceklerdir.

Madde 34.,54.,55.,62.,66.,67. ve özel amaçlı belediyelerle ilgili diğer düzenlemeler, bu idari bölgeler/counties özel amaçlı belediyelere dönüşmeden önce, gerekli değişiklikler yapılarak, farklı

³ Yerel yönetim birimlerinin Türkçe, Çince ve İngilizce karşılıkları için bk.; Kızıltepe, 2021: 205; (Ayrıca bk.; Hsing, 2013: xv.; Sezen, 2009: 8-11; Yüceyılmaz, 2015: 82-88).

⁴ Tayvan'da yerel yönetim kademeleri: Birinci Seviye Yerel Yönetimler: idari bölge (Çince: xian), (İng.: county), özel amaçlı belediye (Çince: zhixiashi) (İng.: special municipality), kent (Çince: shi) (İng.: city) ten oluşmaktadır. İkinci Seviye Yerel Yönetimler: Özel amaçlı belediyeler ve kentler, ilçelere (Çince: Qu, ing.: district) bölünmüştür. Yerli halk ilçesi (Çince: yuanzhumin qu) (ing.: mountain indigenous district), idari bölge bağlısı kent (Çince: xianxiashi) (İng.: county administered city), kentsel kasaba (Çince: zhen) (İng.: urban township), kırsal kasaba (xiang) (İng.: rural township), yerli halk kasabası (Çince: shandi xiang) (İng.: mountain indigenous township) bu kapsamdadır. Üçüncü Seviye Yerel Yönetimler: Semt (Çince: li) (ing.: urban village), köy (Çince: cun) (İng.: rural village), mahallelerden (Çince: lin) (İng.: neighborhood) oluşmaktadır.

hususlar göz önünde tutularak nüfusu iki milyondan az olmayan idari bölgelere başvurabileceklerdir.

Beş yüz binden az olmayan ancak bir milyon ikiyüzelli bini geçmeyen nüfusa sahip ve siyasal, ekonomik ve kültürel rolleri bulunan bölgeler, kent kurabilirler.

Yüz binden daha az olmayan ve beşyüz bini geçmeyen nüfusa sahip ve endüstriyel ve ticari gelişime, kendini yönetebilmek için yeterli finansal kaynaklara sahip, ulaşım elverişli ve yeterli düzeyde kamusal hizmetleri bulunan bölgeler, idari bölge yönetiminde kentler kurabilirler. Bu yasanın yürürlüğe girmesinden önce 1, 3 ve 4. Paragraflar özel amaçlı belediyelere, kentlere ve ilçe yönetimindeki kentlere başvuramaz.

Madde 5- İlin yönetimi ve İl Danışma Kurulu olacaktır.

Özel amaçlı belediyelerin, özel amaçlı belediye yönetimleri ve meclisler olacaktır; idari bölgeler/kentlerin idari bölge/kent yönetimleri ve meclisleri olacaktır; kasaba/kentlerin yasama ve yönetim organları olarak sırasıyla İdari bölgeler/kentler ve kasabalar/kentler ile Kasabalar/kentlerin kurulları-meclisleri ve büroları olacaktır.

Özel amaçlı belediyedeki ilçeler ve kentin ilçe büroları bulunacaktır. Köylerin köy büroları olacaktır.

Madde 18 - Özel amaçlı belediyelerin görev alanları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

18/1 - Örgüt ve yönetim ile ilgili konular

1. Kamu görevlilerin seçilmesi ve geri çağırılması
2. Örgütlenme ve işletme
3. Hane halkının kayıt altına alınması ve yönetimi
4. Arazinin kayıt altına alınması ve yönetimi
5. Basın yönetimi

18/2 - Finans ile ilgili Konular

1. Gelir, harcamalar ve finansın yönetimi
2. Vergiler ve harçlar
3. Kamu borçları
4. Varlıkların elden çıkarılması ve yönetimi

18/3 - Sosyal Hizmetlerle ilgili Konular

1. Sosyal refah
2. Bağış işleri ve sosyal yardımlar
3. Özel kuruluşlara rehberlik
4. Dini konulara rehberlik
5. Mezarlıkların ve cenaze yakma tesislerinin kurulması ve işletilmesi
6. Uyuşmazlıkların çözümü

18/4 - Eğitim, kültür ve spor etkinlikleri

1. Okul öncesi eğitim, farklı düzeylerde eğitim ve sosyal eğitimin sunulması ve işletilmesi
2. Kültürel etkinlikler
3. Spor etkinlikleri
4. Kültürel varlıkların korunması
5. Örf-adet, gelenekler ve edebiyatın korunması
6. Sosyal eğitim, fiziksel eğitim ve kültürel kuruluşların kurulması, çalıştırılması ve işletimi

18/5 - Emek Yönetimi ile ilgili konular

1. Emek ilişkileri
2. Emek güvenliği ve sağlığı

18/6 - Kentsel planlama ve inşaat işleri özel amaçlı belediyelerin yerel yönetim konuları görev alanına arasına girmektedir.

- (1) Kentsel planlamanın oluşturulması, tetkiki ve uygulanması
- (2) İnşaat yönetimi
- (3) Yerleşim işleri
- (4) Sualtı tesislerinin yapımı ve yönetimi
- (5) Parkların ve yeşil alanların oluşturulması ve yönetimi
- (6) İnşaat atıklarının uzaklaştırılması-bertarafı

18/7 - Ekonomik hizmetlerle ilgili konular

- (1) Tarım, ormancılık, balıkçılık, hayvancılığın yönlendirilmesi ve yönetimi
- (2) Doğa korumacılık
- (3) Endüstriyel ve ticari sektörlerin yönlendirilmesi ve yönetimi
- (4) Tüketicinin korunması

18/8 - Su işlerine ilişkin konular:

- (1) Akarsulara ilişkin düzenleme ve akarsuların yönetimi
- (2) Su bölümü çizgisinin korunması ve yönetimi

(3) Sellerin önlenmesi ve kanalizasyon sistemlerinin inşası ve işletilmesi

- (4) Temel su kaynakları bilgisinin araştırılması
- (5) Çevre koruma

18/9 - Sağlık ve çevre koruma ile ilgili Konular

- (1) Sağlık yönetimi
- (2) Çevre koruma

18/10 - Ulaşım ve turizmle ilgili Konular

- (1) Yol planlama, inşaa ve yönetim
- (2) Trafik planlama, işletme ve yönetim
- (3) Turizm

18/11 - Kamu güvenliği ile ilgili konular

- (1) Polis yönetimi ve icrası
- (2) Salgınların önlenmesi ve hayat kurtarmanın planlanması ve uygulanması
- (3) Sivil savunma

18/12 - Ticaretin işleyişi ve işletimi ile ilgili konular

- (1) Girişimlerin bağlantılı işleyişi
- (2) Kamu hizmetlerinin ve kamusal girişimler
- (3) Diğer yerel yönetim örgütleriyle bağlantılı olarak işleyen girişimler

Madde 19 - İdari bölgeler/kentlerin görev alanları aşağıdaki gibidir:

19/1 - Örgütlenme ve yönetim ile ilgili konular

1. Kamu görevlilerinin seçilmesi ve geri çağırılması
2. Örgütlenmesi ve işletimi
3. Hane halkının kaydedilmesi ve yönetimi
4. Arazinin kayıt altına alınması ve yönetimi
5. Basının yönetimi

19/2 - Finans ile ilgili Konular

1. Gelir yönetimi, harcamalar ve finanslar
2. Vergiler ve harçlar
3. Kamu borçları
4. Varlıkların elden çıkarılması ve işletilmesi

19/3 – Sosyal hizmetlerle ilgili konular

1. Sosyal refah
2. Yardım çalışmaları ve sosyal yardımlar
3. Özel kuruluşlara rehberlik
4. Din konularına rehberlik
5. Mezarlıkların ve ölü yakma yerlerinin kurulması ve işletilmesi
6. Uyuşmazlıkların çözümü

19/4 – Eğitim, kültür ve spor faaliyetleri ile ilgili Konular

1. Okul öncesi eğitim, farklı düzeylerdeki eğitim ve sosyal eğitimin sunumu ve işletilmesi
2. Kültürel etkinlikler
3. Spor etkinlikleri
4. Kültürel varlıkların korunması
5. Örf-adet, gelenekler ve edebiyatın korunması
6. Toplumsal eğitim, fiziksel eğitim ve kültürel kuruluşların oluşturulması, çalıştırılması ve işletilmesi

19/5 – Emek Yönetimi ile ilgili Konular

1. Emek ilişkileri
2. Emek güvenliği ve sağlığı

19/6 – Kentsel Planlama ve İnşaat ile ilgili Konular

1. Kentsel planlamanın hazırlanması, tetkiki ve uygulanması
2. İnşaat yönetimi
3. İkamet işleri
4. Sualtı tesislerinin inşası ve yönetimi
5. Parkların ve yeşil alanların inşası ve yönetimi
6. İnşaat atıklarının bertarafı

19/7 – Ekonomik işler ile ilgili konular

1. Tarım, ormancılık, balıkçılık, hayvancılık endüstrilerinin rehberliği ve yönetimi
2. Doğa koruma
3. Endüstriyel ve ticari sektörlerin rehberliği ve yönetimi
4. Tüketicinin korunması

19/8 – Su Kaynakları ile ilgili Konular

1. Akarsulara ilişkin düzenleme ve akarsu yönetimi
2. Su havzasının korunması ve işletilmesi

3. Sellerin önlenmesine ve kanalizasyon sistemlerine yönelik inşası ve işletilmesi

4. Temel su kaynakları bilgisinin araştırılması

19/9 - Sağlık ve Çevre Koruma ile ilgili konular

1. Sağlık yönetimi

2. Çevre koruması

19/10 - Ulaşım ve Turizm ile ilgili konular

1. Yol planlaması, inşası ve yönetimi

2. Trafik planlama, çalıştırılması ve yönetimi

3. Turizm

19/11 - Kamu güvenliği ile ilgili konular

1. Polis takviyesi

2. Afetlerin önlenmesinin ve kurtarmaların Planlanması ve Uygulanması

3. Sivil savunma

19/12 - Ticaretin işleyişi ve yönetimi ile ilgili Konular

1. Girişimlerin bağlantılı etkinlikleri

2. Kamu hizmetleri ve halka açık girişimler

3. Kamusal üretken girişimler

4. Yerel yönetim örgütleriyle birlikte çalışan girişimler

Madde 20 - Kasabalar/kentlerin görev alanları aşağıdadır;

20/1 - Örgütlenme ve yönetim ile ilgili konular

1. Kamu görevlilerinin seçilmesi ve geri çağırılması

2. Örgütlenme ve yönetim

3. Basın yönetimi

20/2 - Finans ile ilgili konular

1. Gelir, harcamalar ve finansın işletilmesi

2. Vergiler ve harçlar

3. Kamu borcu

4. Varlıkların elden çıkarılması ve işletilmesi

20/3- Sosyal hizmetler ile ilgili konular

1. Sosyal refah

2. Hayır işleri ve sosyal yardım

3. Mezarlıkların ve cenaze yakma yerlerinin kurulması ve işletilmesi

4. Uyuşmazlıkların çözümü

20/4 - Eğitim, kültür ve spor etkinlikleri

1. Toplumsal eğitimin sunulması ve işletilmesi

2. Kültürel etkinlikler

3. Spor etkinlikleri

4. Örf-adet, gelenekler ve edebiyat

5. Sosyal eğitim, fiziksel eğitim ve kültürel kuruluşların kurulması, çalıştırılması ve işletilmesi

20/5 - Çevre koruma ve sağlığı ile ilgili konular

1. Atık bertarafı ve yönetimi

20/6 - İnşaat, ulaşım ve turizm ile ilgili konular

2. Yol yapımı ve yönetimi

3. Parkların ve yeşil alanların inşası ve yönetimi

4. Trafik planlama, işleyişi ve yönetimi

5. Turizm

20/7 - Kamu Güvenliği ile ilgili konular

1. Afetlerin önlenmesinin ve kurtarmaların planlanması ve uygulanması

2. Sivil savunma

20/8 - Ticaretin İşleyişi ve İşletilmesi ile ilgili konular

1. Kamu hizmetleri ve halka açık girişimler

2. Kamusal üretken girişimler

3. Girişimlerin bağlantılı etkinlikleri

Madde 21 - Diğer özel amaçlı belediyeleri, idari bölge yönetimlerini/kentleri ya da kasabaları/kentleri içeren özel amaçlı belediyeler, idari bölge yönetimleri/kentler ya da kasabalar/kentlerin yerel yönetim sorunlarına yönelik olarak yerel yönetim organları işbirliğinde bulunabilirler. Gerekirse üst yetkili otorite, gereken görevleri yerine getirmek üzere ilgili yerel yönetim organlarının eşgüdümünü sağlayabilir ya da belirli süre içinde görevleri yerine getirmek üzere yerel bir organı görevlendirebilir.

Yerel yönetim yasası; sosyal refah, emek sağlığı, eğitim, sağlık, kültürel varlıkların korunması, kentsel hizmetler, kentsel planlama, su işleri, çevre koruma, ulaşım, kamu güvenliği, ticaret, sosyal

yardımlar gibi pek çok alana ilişkin görev ve sorumluluklar üstlenmektedir. Bu yasa çerçevesinde yerel yönetim birimleri kendi aralarında ve merkezi yönetim ile yakın işbirliği ve eşgüdüm içerisinde.

Kentleşme Politikasına İlişkin Düzenlemeler

Bu kapsamda Temel Çevre Yasası, Kentsel Planlama Yasası ve Mekânsal Planlama Yasası'nda önemli hükümler bulunmaktadır.

11 Aralık 2002 Tarihli Temel Çevre Yasası

Tayvan'da çerçeve bir yasa niteliğinde olan Temel Çevre Yasası'nın kentleşme politikasını etkileyen bazı düzenlemeleri şunlardır:

Madde 1 ve 2'de "sürdürülebilir gelişme" anlayışına vurgu yapılmış; Madde 1'de yasanın amacı çevre kalitesini yükseltmek ve sürdürülebilir gelişme hedefine yönelik olarak açıklanmış; diğer yasaların da bu hedefe yönelik olarak düzenleneceğine vurgu yapılmıştır. Madde 3'de ekonomik, teknolojik ve toplumsal gelişmede temel öncelik çevre korumaya verilmiştir. Madde 4-yurttaşlara, girişimcilere ve hükümete çevreyi koruma görev ve sorumluluğu yüklenmiş olup çevreyi kirletenler neden oldukları çevresel zarardan sorumludurlar. Madde 5'de çevre koruma alışkanlığının gündelik yaşama yansıtılması; yurttaşlara yeşil tüketim, az atık ve geri dönüşüm alışkanlıkları kazandırılarak bu konularda hükümete yardımcı olunması gereğine işaret edilmiştir. Madde 6'da girişimcilerin çevreye verdikleri zararı üstlenmeleri ve gerekli önlemleri alma konusunda hükümete destek olmalarına vurgu yapılmıştır. Madde 7'de çevrenin korunmasında yasal düzenlemelerin uygulanmasında merkezi ve yerel yönetimlerin ortak sorumluluğuna; merkezi yönetimin yerel özerkliğin ve çevre korumanın gerçekleşmesindeki rolüne işaret edilmiştir. Madde 8'de, hükümetin tüm düzeylerinin çevre ve sürdürülebilir gelişmeye yönelik dayanışmasının önemine vurgu yapılmaktadır. Madde 9'da sürdürülebilir gelişme eğitimini sağlamasında ve çevre bilincinin gündelik yaşama yansıtılmasında hükümetin rolü vurgulanmıştır.

Madde 16 ile hükümet, arazi kullanımı ve gelişimine yönelik planlama yapacaktır. Madde 17 ile hükümet, doğal, toplumsal ve beşeri çevreyi korumak üzere önlemler alacak ve insan faaliyetlerine sınırlandırma getirebilecektir. Madde 18 ile hükümet, vahşi doğal

yaşamı, biyoçeşitliliği, sulak alanları, toprak ve su kaynaklarını gözetip yeniden bitkilendirme ve yeşillendirme çalışmaları yürütecektir.

Madde 22, hükümet çevresel ve sağlık risk değerlendirme sistemleri kuracak, sağlık risklerini önleyici tedbirleri alacaktır. Madde 23, hükümet nükleersiz bir ülke olarak kalınması hedefini koruyacak radyasyona maruz kalınması durumunda halkı koruyacak tedbirleri alacaktır. Madde 25, merkezi yönetim ve yerel yönetimler çevre kalitesi koruma ve kontrolü standartlarını oluşturacaktır. Madde 32, Hükümet, çevreyle uyumlu inşaat projeleri geliştirecek, kullanıcılardan elde edilen gelir ile girişimciler, çevre koruma tesislerini iyileştireceklerdir. Madde 37, Hükümet, şu faaliyetler için teşvik, promosyon ve tazminat düzenleyebilir:

1. Doğal, toplumsal ve beşeri çevrenin korunması
2. Temiz üretim teknolojilerinin, teçhizatın ya da temizlik ürünlerinin araştırılması ve geliştirilmesi
3. Geri dönüşüm ve yeniden kullanım teknolojilerinin araştırılması ve geliştirilmesi
4. Yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi ve kullanımı
5. Enerji tasarruf teknolojisinin araştırılması ve geliştirilmesi; enerji tasarrufu sağlayan ürünlerin kurulması-montajı
6. Kirlilik denetim teçhizatının imalatı ve kurulması
7. Çevreyi koruma amacıyla hareket edilmesi
8. Arazi ve diğer kaynakların çevreci bir anlayışla kullanılması
9. Yeniden ormanlaştırma ve yeşillendirme
10. Çevre korumaya dönük diğer faaliyetler

Kenti de etkileyen bazı hükümleriyle özetlemeye çalıştığımız Çevre Yasası, merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği altında sürdürülebilir gelişme hedefine yönelik olarak kentsel çevrenin de korunmasına ve geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

2015 tarihli (Değişik 2020) Kentsel Planlama Yasası

Ocak 2020'de son değişikliğe uğrayan Kentsel Planlama Yasası⁵; madde 1-kentsel (kent, kasaba) ve kırsal yerleşimlerde dengeli ve planlı bir gelişimi gerçekleştirerek sakinlerin yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlar. Madde 2, kentsel planlar yasalara uygun biçimde gerçekleştirilmelidir. Madde 3- kentsel plan terimi ile sınırları belli bir alanda ussal arazi kullanımı için ekonomik etkinlikler,

⁵ <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=D0070001>, 25, Nisan, 2021

iletişim, kanalizasyon, kamu güvenliği, ulusal güvenlik, kültür, eğitim, rekreasyon gibi kentsel yaşamı konu alan etkinliklere yönelik hizmetler için planlı gelişim anlatılmak istenmektedir. Madde 4-merkezi düzeyde İçişleri Bakanı, özel amaçlı belediye düzeyinde belediye yönetimi, idari bölge/kent düzeyinde idari bölge/kent yetkilidir. Madde 5- kentsel plan bugünkü ve geçmişteki koşullarda ve 25 yıllık gelişim öngörüsüyle oluşturulacaktır. Madde 6- özel amaçlı belediye ve idari bölge/kent yönetimleri, kentsel planlama alanlarında arazi kullanımını sınırlayabilir.

Madde 9-kentsel plan üç türe ayrılır:

- 1) kent planı,
- 2) kırsal alan sokak planı
- 3) özel ilçe planı

Madde 10-Kent (kasaba) planları, şu amaçlarla oluşturulacaktır:

- 1) Ulusal başkent ve özel amaçlı belediyeler
- 2) İl düzeyinde başkent ve kentler
- 3) idari bölge yönetimleri ve idari bölge kentleri
- 4) kasabalar
- 5) kent planına gereksinim duyan, İçişleri Bakanlığı ya da idari bölge/kent yönetimleri tarafından tasarlanan diğer alanlar bu yasaya göre oluşturulacaktır.

Madde 11-Kırsal alan sokak planı, aşağıdaki hususlara göre oluşturulacaktır:

- 1) Kırsal büro temsilcileri
- 2) Nüfusu beş yıl önce üç bine ulaşan ve geçen beş yıl içinde üçte biri oranında artan alanlar
- 3) Nüfusu üç bine ulaşan, endüstriyel ve ticari işçilerin nüfusun %50'sinden fazlasını oluşturduğu alanlar
- 4) Yasaya uygun biçimde kırsal sokak planının gerektiği biçimde idari bölge yönetimi tarafından tasarlanan alanlar

Madde 12- Özel ilçe planı, endüstriyel gelişim, peyzajın korunması ve diğer amaçlar için ayrılan alanlara göre yapılacaktır.

Madde 15 - Kent ve kasaba planının oluşturulmasında Ana (master) Plan şu unsurlara uygun olacaktır; yerel, ekolojik, toplumsal ve ekonomik koşulların analizinin ve araştırmalarının sonuçları; plan tarafından kapsanan yönetsel alan ve amaçlar; nüfus büyüklüğü, dağılımı ve kompozisyonu; konut, ticari, endüstriyel ve diğer amaçlar için kullanılan arazi kullanım kararları; turistler için çekici unsurlar,

tarihi anıtlar, anıtsal ya da sanatsal değer taşıyan yapılar; anayollar ve diğer toplu taşıma sistemleri; ana su sunumu ve kanalizasyon; planın kapsadığı okul arazisi, büyük parklar, pazarlar, kamusal alanların arazileri; program ve bütçelerin uygulanması ve diğer unsurlar göz önüne alınacaktır.

Madde 21- 30 gün içinde onay ya da kabul alana kadar özel amaçlı belediye ya da idari bölge/kent yönetimi, ana planın gerekliliklerini duyurup uygulanması için çalışmalar yürütecektir. Master plan haritasına ilişkin zaman ve yer bilgileri, basılı ve elektronik gazeteler aracılığıyla halka duyurulacaktır. Buna uygun olarak İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulan özel ilçe planları, ilgili özel amaçlı belediye ya da idari bölge/kent yönetimi tarafından duyurulup uygulanacaktır. Eğer ilgili özel amaçlı belediye ya da idari bölge/kent yönetimi duyuru yapmazsa İçişleri Bakanlığı ilgili duyuruyu yapacaktır.

Madde 22- Ayrıntılı plan; planlanmış alanın kapsamı; sakinlerin nüfusu ve yoğunluğu; arazi kullanım kontrol önlemleri ve bölgelere ayırma; sivil yatırım projesi ve finansal planları; yol sistemleri; yerel kamu hizmetleri arazi kullanımı ve diğer konuları içerecektir.

Madde 27- İlgili özel amaçlı belediye ya da idari bölge/ kent yönetimi, ya da kasaba, belde ya da idari bölge bürosu; savaş, deprem, seller, tayfunlar, yangın ya da diğer kritik durumlarda; salgınları önlemek üzere alınan önlemlerde; ulusal savunma ya da ani ekonomik kriz durumlarında; merkezi yönetim ya da özel amaçlı belediye ya da idari bölge/kent yönetimi tarafından yönetilen inşaat projelerinin gerektirdiği durumlarda kent planlarında değişiklik yapabilecektir. Gerekğinde İçişleri Bakanlığı ya da ilgili idari bölge/kent yönetimleri kentsel planda değişiklik yapabilirler.

27/2 - Kentsel planların ve çevresel etki değerlendirmesinin, suyun korunmasında, su tesislerinin bakım ve değişiklik yapılmasını gerektiren yatırımlar söz konusu olduğunda, yasa ile değişiklik yapılabilir. İçişleri Bakanı gerektiğinde, yasalara ve temel kalkınma planlarına uygun olarak merkezi yönetimin çevre koruma ve su kalitesini koruma yetkililerine danışabilecektir.

Madde 29- İçişleri Bakanlığı ve tüm düzeylerde yerel yönetimler ya da kasabalar, belde ve idari bölge kent ofisleri kent planlarının oluşturulması, değiştirilmesi için özel ve kamusal arazi üzerinde araştırma ve inceleme için personel gönderebilir.

Madde 33- Coğrafi koşullara, mevcut kullanıma, askeri güvenlik gerekliliklerine göre, tarımsal ya da koruma bölgeleri tanımlanacak ve bu alanlardaki yapılaşma sınırlanabilecektir.

Madde 34- Konut alanı, bu alanlardaki arazi ve binaların kullanımı, bu alanların barışını, güvenliğini ve halk sağlığını tehlikeye atamayacak biçimde çevreyi korumak amacıyla sınırlanabilecektir.

Madde 47- mezbahalar, atık bertarafı tesisleri, ölülerin yakıldığı binalar ve fırınlar, resmi mezarlıklar, kanalizasyon arıtma tesisleri ve LPG tesisleri, kentsel gelişim ve güvenliği, huzuru ve halk sağlığını tehlikeye atabilecek alanlarda yer alamaz.

Madde 63 - gerekli olduğunda özel amaçlı belediye ya da idari bölge/kent yönetimi ya da kasaba, belde ya da idari bölge kent büroları; ayrıntılı plan doğrultusunda hareket eder, bozulan alanların sınırlarını belirler, yenileme planları oluşturup uygulamaya koyarlar.

Madde 64- Kentsel yenileme şu üç yaklaşıma göre gerçekleştirilir; 1)yeniden inşa; binalar yıkılır, sakinleri yeniden iskan edilir 2) Yenileme; binaların bakım ve onarımı yapılır; bazı binalar yıkılıp yeniden yapılabilir. 3) Bakım; bu alanlardaki arazi kullanım ve binaların yönetimi güçlendirilir, hizmetleri geliştirilir.

Özel amaçlı belediye ya da idari bölge/kent yönetimleri, İçişleri Bakanlığı'nın onayına sunulan, amaçlara ve yerel duruma göre yenileme geçiren alanların sınırlarını belirleme ölçütlerini oluşturacaklardır.

Madde 65- Yenileme planları şu hususları içerir; 1) yeniden yapılanma, yenileme ve bakım; 2) arazi kullanım planı, 3) alan içindeki kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi, 4) Uygulama planı, 5) Finans planı, 6) Uygulama Takvimi

Madde 67- Yenileme planları, ilgili özel amaçlı belediye, idari bölge/kent yönetim bürosu, ya da kasaba, belde ya da idari bölge kent bürosu tarafından uygulanır.

Madde 74- İçişleri Bakanlığı, hükümetin tüm düzeyleri, kasaba, belde ve idari bölge kent büroları, kentsel plan araştırması ve tetkiki yapmak üzere bir kent planlama kurulu oluşturur. Yürütme Erki, kent planlama kurullarının örgütlenmesine ilişkin düzenlemeleri duyuracaktır.

Madde 77- Yerel yönetimlerin ya da kasabaların, belde ya da idari bölge kent bürolarının gereksindiği bütçe, şu kaynaklardan karşılanacaktır; 1) Yıllık bütçe, 2) inşaat projeleri için toplum kalkınması ücretleri, 3) vergi gelirleri, 4) Özel bağışlar, 5) merkezi ya da idari bölge yönetiminin fonları, 6) gelişmiş alanlardaki kamu hizmetlerini karları, 7) kentsel gelişim ücretlerinden edinilen kazanç.

Kentsel gelişme ücretlerinin uygulanmasına yönelik düzenlemeler ayrı ayrı uygulanacaktır.

Madde 79- yasa ihlalleri ve İçişleri Bakanlığı talimatlarına aykırılık durumlarında verilecek para cezalarını (özel amaçlı belediye, ya da idari bölge/kent yönetimleri, ya da kasaba-, belde ya da idari bölge kent büroları, ilgili yönetim ya da kasaba, belde ya da idari bölge bürosu; bir arazi ya da bina sahibine, kullanıcıya ya da idarecisine, 60,000-300,000 NTD arası ceza kesebilir, işletmenin yıkımı, yeniden inşası, kullanımının durdurulması ya da arazi ya da binanın yenilenmesi talimatı verebilir;

Madde 80- hapis cezalarını (yıkım, yeniden inşa, kullanımı durdurma ya da arazinin ya da binaların yenilenmesini yerine getirmeyen mülk sahipleri, kullanıcıları, idarecileri altı aya kadar hapis cezası ya da alıkonulma cezası alabilir) düzenlemektedir.

Yukarıda temel düzenlemelerine yer verdiğimiz Kentsel Planlama Yasası ile başkent ve özel amaçlı belediyeler, il düzeyinde kentler, idari bölge yönetimleri ve idari bölge kentlerinin, kasabaların kent planlarının oluşturulması; sürdürülebilir kentsel-kırsal yaşam alanları yaratmak üzere yerel, ekolojik, toplumsal ve ekonomik koşulların bütüncül bir çerçevede dikkate alınması ve sürdürülebilirlik temelinde kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir.

2016 tarihli (Değişik 2020) Mekânsal Planlama Yasası⁶

Bu yasa, sürdürülebilir gelişme hedefine yönelik olarak iklim değişikliği, arazi kullanım güvenliği, doğal çevrenin ve kültürel varlığın korunması, kaynakların ve endüstrilerin akılcı dağıtımı ve kullanımı, arazinin birleştirilmesi ve işletilmesi mekanizmaları, duyarlı ve tahrip olmuş alanların yenilenmesi amacıyla Tayvan için

⁶ <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=D0070230>, 25, Nisan, 2021

bir rehber olarak ortaya konulmuştur (<http://www.fao.org>, 24,Nisan,2021)

Mekânsal Planlama Yasası Madde -1'de yasanın amacı; iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik olarak alınacak tedbirlere rehberlik ederek arazinin güvenli kullanımını sağlamak, doğal çevreyi ve kültürel varlıkları korumak, kaynakların ve sanayinin ussal dağılımını başarmak, arazi birleştirme ve yönetim mekanizmaları güçlendirmek, sürdürülebilir gelişme hedefine dönük olarak duyarlı ve tahrip olmuş alanları onarmak biçiminde öngörülmüştür.

Madde 2- Bu yasa kapsamında yetkili otorite; İçişleri Bakanlığı, belediye düzeyinde belediye yönetimi, idari bölge (kent) düzeyinde idari bölge (kent) yönetimidir.

Madde 4- merkezi yetkili otoritenin sorumluluk alanları aşağıdaki gibidir:

- 1) Ulusal mekânsal planın oluşturulması, duyurulması, gözden geçirilmesi ve uygulanması
- 2) Belediye ya da idari bölge (kent) yönetimi tarafından oluşturulan mekânsal planın incelenmesi, onaylanması ve denetimi
- 3) Öncelikler ve ilkelerle sınırlanan işlevsel bölgenin oluşturulması
- 4) Arazi kullanım denetimi için arazi kullanım izin sistemleri ve düzenleyici önlemlerin oluşturulması
- 5) Çevre koruma bölgeleri ve kıyı kaynak bölgeleri için arazi kullanım izinlerinin yayınlanması, izin değişimlerinin onaylanması ve tetkiki, izinlerin feshi
- 6) Diğer konular

Belediye ya da idari bölge (kent) yönetimlerinin sorumluluk alanı aşağıdaki gibidir:

- 1) Belediye, idari bölge (kent) mekânsal planlarının oluşturulması, duyurulması, gözden geçirilmesi ve yürürlüğe konulması
- 2) İşlevsel bölgelerin sınırlandırılması
- 3) Arazi kullanım denetim önlemlerinin yürürlüğe konulması, belediye ve idari bölge (kent) arazi kullanım denetim önlemlerinin oluşturulması ve yürürlüğe konması
- 4) İzinlerin tetkiki ve onaylanması ile feshi de dâhil olmak üzere tarımsal gelişme bölgeleri ve kentsel -kırsal gelişme bölgeleri için arazi kullanım izinlerinin yayınlanması
- 5) Diğer konular

Madde 5-Yetkili merkezi otorite, düzenli olarak internet üzerinden ve uygun kanallardan mekânsal planlama bülteni çıkaracaktır.

Madde 6-Temel mekânsal planlama ilkeleri aşağıdaki gibidir:

1) Mekânsal planlama, uluslararası anlaşmalara ve düzenlemeler ile sürdürülebilir gelişme hedefine uygun olacaktır.

2) Doğal koşullar, su kaynakları ve iklim değişikliği, salgın hastalıklara ve acil durumlara karşı önlemler almak üzere mekânsal planlamada göz önüne alınacaktır.

3) Çevresel koruma bölgeleri, koruma amaçlarına uygun biçimde kullanılacak ve diğer kullanımlar sınırlanabilecektir.

4) Kıyı kaynak alanları, kaynak sürdürülebilirliğine yönelik olarak kullanılabilir, gerekirse diğer gereksinimler birleştirilecek ve kullanım öncelikleri belirlenecektir.

5) Tarımsal gelişme alanları gıda güvenliğini sağlama amaçlı kullanılacaktır.

6) Tarımsal gelişme bölgeleri, yeterli kamusal tesislerle birlikte uygun ve dengeli çevre ve etkili üretim ortamları yaratmak üzere oluşturulacak ve işletilecektir.

7) Metropolitan alanlar, rekabet edebilirliği geliştirmek üzere kaynak zenginliğini ve bölgesel işlevleri güçlendirecek biçimde bölgesel özelliklere ve gelişme hedeflerine uyumlu olarak genişleyecektir.

8) Bölgenin topografyası, jeomorfolojisi, jeolojik özellikleri ve kültürel karakteristiği diğer düzenlemelerdeki gerekliliklerle birlikte göz önüne alınacak biçimde geliştirilecektir.

9) Mekânsal planlamanın, yöre halkının arazisini, bu insanların geleneksel kültürünü, toprağını ve bilgi birikimini kapsamakta oluşu, ortak yarar ve refahı destekledikçe korunacaktır.

10) Mekânsal planlama, geniş halk katılımına ve bilgi şeffaflığına olanak tanımalıdır.

11) Çevre koruma, arazi kullanımında ve arazi kullanımının adil ve etkili düzenleyici mekanizmalarında göz önünde tutulmalıdır.

Madde 7- Yürütme Erki, aşağıdaki işleri yerine getirmek üzere bilim insanları, uzmanlar, hükümet dışı örgütlerin (STK) ve ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşan mekânsal planlama komitesini kurar ve toplar:

1) Ulusal mekânsal planın tetkiki ve onayı

2) Ulusal mekânsal plan ile sektörel planların uyumu

Yetkili merkezi otorite, aşağıdaki işleri yerine getirmek üzere bilim insanları, uzmanlar, hükümet dışı örgütlerin (STK) ve ilgili

kuruluşların temsilcilerinden oluşan mekânsal planlama komitesini kurar ve toplar:

- 1) Ulusal mekânsal plan taslakları ve değişikliklerinin tetkiki ve onayı
- 2) Belediye ve idari bölge (kent) mekânsal planlarının tetkiki ve onayı
- 3) Belediye ve idari bölge (kent) mekânsal planlarının gözden geçirilmesi
- 4) Çevresel koruma bölgeleri ve kıyı kaynak bölgelerinin kullanma izinlerinin, izin değişiklikleri ve feshinin gözden geçirilmesi ve onayı

Her belediyenin yetkili otoritesi, aşağıdaki işleri yerine getirmek üzere bilim insanları, uzmanlar, hükümet dışı örgütlerin (STK) ve ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşan mekânsal planlama komitesini kurar ve toplar:

- 1) Belediye ve idari bölge (kent) mekânsal plan taslaklarının değişikliklerinin tetkiki ve onayı
- 2) Tarımsal gelişim bölgelerini ve kentsel-kırsal gelişim bölgelerini arazi kullanma izinlerinin, izin değişiklikleri ve fesihleri de dâhil olmak üzere tetkiki ve onaylanması

Madde 8- Mekânsal plan türleri; 1) Ulusal Mekânsal Plan ve 2) Belediye ve idari bölge (kent) mekânsal planıdır.

Madde 12- Ulusal Mekânsal Plan oluşumuna destek için seminerler ve diğer araçlarla bilim insanlarının, uzmanların ve ilgili STK'ların görüşlerine başvurulacaktır.

Madde 19- Yetkili otorite, mekânsal planı oluştururken çevresel olarak duyarlı alanları da kapsayacak biçimde mekânsal plana ilişkin bilgi ve verileri toplar, anlamsal ilişki kurar ve birleştirirken tüm ilgili kuruluşların ilgili bilgi ve verilerin toplanmasına yardımcı olacaktır.

Madde 44- Yetkili merkezi otorite, aşağıdaki hususlara göre düzenlenen Sürdürülebilir Gelişme Fonu kuracaktır:

1. Arazi kullanım için başvuru sahiplerinden toplana çevre koruma ücretleri,
2. Bütçeleme yöntemine göre hükümet tarafından ayrılan fonlar,
3. Tayvan su Kuruluşu tarafından toplanan ücretlerin yüzdesi,
4. Tayvan Enerji Kuruluşu tarafından toplanan ücretlerin yüzdesi
5. Bu yasanın ihlalinin yüklediği cezaların yüzdesi,
6. Özel bağışlar

7. Fona işletilen faiz
8. Diğer gelirler

Sürdürülebilir Gelişme Fonu, şu amaçlarla kullanılabilir:

1. Bu yasaya bağlı tazminatların ödenmesinde
2. Mekânsal planlama araştırmaları ve anketlerin gerçekleştirilmesinde
3. İhlallerin araştırılmasında ve yasa dışı arazi kullanımlarına yönelik raporların cesaretlendirilmesi için belediye ve idari bölgenin (kent) yetkili otoritelerinin kullanımına ayrılan payların kullanılmasında
4. Diğer çevre koruma yükümlülükleri için gereken harcamalarda

Mekânsal Planlama Yasası genel olarak Kentsel Planlama Yasası'nı desteklemekte, sürdürülebilir gelişmeye yönelik olarak kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlamaktadır. Yeni Mekânsal Planlama Yasası, ülkenin temel yasalarına yön veren sürdürülebilir gelişme hedefine yönelik çevre korumacı bir içeriğe sahiptir. Bu kapsamda ekonomi yönelimi yerine çevre korumaya öncelik veren bir yaklaşımı yansıtmaktadır.⁷

Tayvan'da Kentsel Sorunlarla Mücadele ve Sürdürülebilir Yerleşimler Hedefi

1950'lerde yapılan arazi reformu, Asya ülkelerinin çoğundan daha eşit gelir dağılımını destekleyen bir uygulama olmuştur. Kent planlaması komisyonu merkez, idari bölge ve kasaba olmak üzere üç düzeyde yapılmıştır. Tayvan, özel gelişime rehberlik sağlamak üzere arazi kullanımında imar planlarının temel alındığı, düzenleyici bir gelişme kontrol sistemi benimsemiştir. 1990'ların başından beri, örneğin tarımdan konuta, endüstriden iskana ya da ticari alana, koruma alanından diğer kullanımlara vb., arazi kullanım biçimini değiştirmek üzere girişimcilere ya da arazi sahiplerine yönelik olarak birçok yasal düzenleme çıkarılmıştır. Kentsel planlama sisteminde arazi kullanım planlaması, sürdürülebilir kentsel gelişmenin anahtar bir unsurudur. Arazi herkesin bağlı olduğu sınırsız bir kaynaktır, bununla birlikte çoğu eylem sürdürülebilirliğe ya da kalkınma planlamasına yönelik olarak kalkınma planlamasında yer almıştır. Tayvan'da arazi kullanım planlaması, kazanılmış haklar için siyasal bir araç olmasının yanında doğrudan fiziksel değişimi kontrol eden

⁷ Mekânsal Planlama Yasası'nın çevre korumaya yönelik unsurları için bk; Huang, Wei-ju (2019), "The New Spatial Planning Act in Taiwan: A Messy Shift from Economic Development-Oriented Planning to Environmental Conservation-Oriented Planning?", *Planning Practice & Research*, Cilt 34, Sayı 1, s. 120-130.

tek araçtır. İmar aynı zamanda, arazi kullanımı kontrolleri için kullanılan bir tekniktir. İmar bazı yönlerden etkilidir ancak esneklikten yoksundur ve toplumsal eşitsizliğe yol açabilir. Arazi kullanım kararlarının değişimlerinden elde edilen yüksek karları önlemek için, tazminatların geri alınmasına ve esnek kentsel gelişim planlarına başvurulabilir (Lai, 2002: 499-503). Bu anlamda arazi planlaması, mekânsal gelişimi ve kalkınma planlamasını doğrudan etkilemektedir.

1992 tarihli BM Rio Zirvesi'nde kabul edilen Gündem 21'in katılım unsuru, Tayvan'da var olan planlama sisteminin alışılmış biçimlerinin ötesine geçmiştir. Kentsel planlama düzenlemelerinde gözönüne alınan yurttaş katılımı, halkın görüşlerini açığa çıkarmış, böylelikle son yıllarda yurttaşlar arazi haklarını koruma konusunda daha aktif bir konuma geçmişlerdir, bu nedenle plancıların çoğu, yurttaşların görüşlerini almak üzere halka açık toplantılar düzenlemekte ya da ankete dayalı araştırmalar yapmaktadır. Aynı zamanda Tayvan'da yurttaş katılımı, arazi kullanım planlama sisteminin yasallığının güvencesidir (Lai, 2002: 503-504). Tayvan son dönemde gerçekleştirdiği düzenlemeler ile özellikle Çevresel Etki Değerlendirmesi'ni (ÇED) kent planlarında gözeterek (Stratejik ÇED) mekânsal planlama, ekonomik gelişim ve arazi kullanımı arasındaki hassas dengeyi kurma yolunda önemli adımlar atmıştır.

“Tayvan'da çevre politikaları, kentsel politikalar gibi son yıllarda sayıları artan ve afetleri önlemeye yönelik kentsel yenileme (İng.: urban renewal) politikaları, iklim değişikliği, kentsel afetlerin önlenmesi ile toplumun, çevrenin ve ekonominin gereksinimlerini dengeleyecek biçimde sürdürülebilir gelişime odaklanmıştır” (Chao-Hsu, 2018: 3).

Sürdürülebilir arazi kullanımı planlanması, yalnızca yeni politikaları geliştirmek ya da teknolojik yenilikleri izlemekle başarılamaz. Sürdürülebilir gelişime yönelik çalışmaları, bireyler, işadamları ve kurumlar için daha çekici kılacak adımları atmak, politikaları geliştirmek gerekmektedir. Sürdürülebilir kentsel gelişim, aynı zamanda köklü kurumsal değişimi de gerektirir. Bununla birlikte, hükümet, farklı düzeyleri arasında eşgüdüm, karar verme süreçlerinde şeffaflık, karar vericilerin hesap verebilirliği ve güvenilirliğine dayalı yasal süreçleri güçlendirmelidir. Bunlara ek olarak, kentsel sorunlarıyla mücadele etmek ve sürdürülebilir bir gelecek vizyonu yaratmak üzere her yurttaşın katkısına gerek vardır

(Lai, 2002: 505). Bunlar, son dönemde Tayvan'da hızla gerçekleşme yolundadır.

Tayvan'ın arazi kullanım planlamasına temel oluşturan üç plandan söz etmek gerekir. Tayvan'ın Merkezi Çevre Planlama Bölümü CEPD-(Central Environmental Planning Department), yerleşim sorunlarına yönelik olarak geçmişte iki temel ulusal arazi gelişim planı oluşturmuştur: 1979 tarihli Tayvan Alanı Gelişim Planı ve 1996 tarihli Çok Yönlü Ulusal Arazi Gelişim Planı 2010 tarihinde onaylanan ve aşağıda ele alınan Ulusal Mekânsal Gelişim Stratejik Planı, bu iki planın tamamlayıcısıdır.

1979 tarihli Tayvan Alanı Gelişim Planı; (Hedef yılı 1996 olup sekiz sektöre-tarım, endüstri, kentsel konut, ulaşım ve iletişim olanakları, su, enerji, turizm ve koruma- yönelik olarak gelişim yönünü ortaya koymuştur). Özellikleri (Anonim (2010): 15):

- Fiziksel gelişime yönelik ayrıntılı bir taslaktır
- Sektörel gelişme gereksinimlerini, mekânsal durumu ve inşaat gelişimini ortaya koyar

1996 tarihli Çok Yönlü Ulusal Arazi Gelişim Planı; (Hedef yılı 2011 olup sürdürülebilir gelişme kavramına odaklanmıştır. Tek merkez, iki aks, üç metropoliten kuşak ve yirmi yaşam alanı öngörmüştür. Ülke için planlama ve uygulamaya dönük bir işleyiş ve yönetim sistemi ortaya koymuştur). Özellikleri (Anonim (2010): 15):

- Sürdürülebilir gelişme kavramını gündeme getirir
- Arazi kullanım sistemini düzenler
- Sektörel gelişme politikalarını ortaya koyar

Aşağıda ayrıntılarına yer verdiğimiz 2010 tarihli Ulusal Mekânsal Gelişim Stratejik Planı ise; (bir düğüm noktası, üç temel aks, deniz kuşağı, karadan uzak adalar, üç temel kentsel alan-bölgeler ve yedi bölgesel yaşam alanı; mekânsal gelişim stratejilerini içerir; beş açıdan-arazi, fon sağlama, örgüt, yasalar ve yönetim-uygulanabilir politikalar ve stratejiler ortaya koymuştur). Özellikleri (Anonim (2010): 15):

- Hükümetin makro-ekonomik hedeflerini; uzun ve orta dönem eğilimlere uyum sağlamak üzere mekânsal gelişim stratejilerini ortaya koyar
- Tayvan ile sınırlı olmayan açık planlama sistemi uyarlar
- İlkeler ve kılavuz politikalar aracılığıyla yol gösterir

- Gelişim ve yönetimle bütünleşmiş bölgesel dinamik planlama önerir

“Tayvan ulusal mekânsal gelişiminin temel politikası ve amacı; arazi gelişim süreci yönetişimi için gereken etkinlik, etkililik ve toplumsal içerilmeye dikkat çekerek arazi koruma ve çevresel sürdürülebilirliğe öncelik vermektir” (Anonim (2010): 15).

Son 20-30 yıllık dönemde Tayvan Ekonomik Planlama ve Gelişme Konseyi, II. Ulusal Kapsamlı Arazi Geliştirme Planını oluşturmuştur. Bu süreçte yerel ve uluslararası çevredeki değişimlerin de etkisiyle ulusal mekânsal gelişimi önemli ölçüde değiştiren ekonomik ve toplumsal gelişimde önemli değişiklikler kaydedilmiştir. Bu etkileşim zinciri, dünya, toplum, doğa, ekonomi, yönetim başlıkları zeminde dünya ölçeğinde gözlenebilecek evrimsel bir süreç gerçekleştirmektedir (Anonim, 2010: 4): Tüm bu sorun alanları, konularının bağlantılı olmasından ve aynı yerküre üzerinde yaşanmasından, ülkelerin birbirleriyle bağlantılı ekonomik, yönetsel, tarihsel, çevresel, mekânsal bağlantılarından ötürü birbirleriyle ilişkili olup ortak bir uyumun yakalanması uluslararası işbirliğini de gerektirmektedir.

Tayvan Ulusal Strateji Planı'nda (Anonim 2010: 6) Tayvan yönetimi; bölgesel yönetim yeterliliklerini güçlendirmek ve sürdürülebilir gelişmeyi başarma hedefine yönelik olarak yeni fikirler ortaya koymak üzere 1. eğitim, 2. ekonomi, 3. kentsel ve kırsal planlama, 4. ulusal ve bölgesel ulaşım alanlarında planlama, politika ve strateji yönelimleri oluşturmakla yükümlü kılınmıştır.

“Tayvan'ın mekânsal gelişim stratejisinde küreselleşme, iklim değişikliği, yenilenemeyen kaynakların kıtlığı, kent-bölge çekişmesi, kü-yerelleşme, nüfus azalması ya da yaşlı nüfus oranındaki artış, endüstriyel-mekânsal gelişim sorunları, bilgi teknolojisi devrimi, kaynak dağılımında adalet, çevre koruma başlıkları önem taşımaktadır” (Anonim (2010): 6-13).

Bu üç planın değerlendirilmesinden görüleceği üzere Tayvan, sürdürülebilir kentsel ve kırsal çevreler yaratma hedefine yönelik olarak arazi kullanım kararlarının oluşturulmasında diğer ülkelerdeki yenilik ve değişimleri de yakından izlemekte; bunları, uygulamaya yönelik olarak yasal düzenlemelerine ve ulusal mekânsal planlarına yansıtılmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Çin Halk Cumhuriyeti tarafından dünyadan ve uluslararası toplumdaki koparılmaya ve üzerinde tahakküm kurulmaya çalışılan Tayvan; bu engellere, birçok ülkenin Tayvan'a karşı yürüttüğü tutarsız politikalar ile Birleşmiş Milletler çatısı altında yer bulamamasına karşın, güçlü bir ekonomi yaratarak sürdürülebilir çevre ve kentsel gelişim hedeflerine yönelik olarak etkili ve akılcı önlemleri yaşama geçirme hedefinde ilerlemeler kaydetmektedir. Bu süreçte Tayvan, bağımsız bir devlet olarak tanınmasa da bağımsız bir devlet niteliklerine kavuşmuş ve birçok bağımsız devletten daha güçlü ve egemen bir niteliğe kavuşmuştur. Bu çerçevede gelecekte Tayvan'ın bağımsız bir devlet olma yolunda güçlü bir irade sergileyeceği açık biçimde görülmektedir.

Tayvan, kentsel politika oluşturma ve kentsel planlama alanında sürdürülebilir gelişim anlayışını rehber edinerek sosyal adalet ve yurttaş katılımı ilkelerini arazi kullanım planlarına yansıtmaya, bu yöndeki çalışmalarını ve uygulamalarını genişletmeye çalışmaktadır. Sürdürülebilir gelişme kapsamında çevrenin korunması öncelikli olmak üzere çevre-gelişme dengesinin korunması, çevresel-kentsel-kırsal sürdürülebilirlik, Tayvan'ın çevresel ve kentsel gelişimine yönelik anahtar kavramlarıdır. Tayvan, pek çok ülkeye örnek oluşturabilecek kentsel politika konusunda çalışmalarını, merkezi yönetim-yerel yönetimler arasındaki güçlü işbirliği ve eşgüdümüne dayalı olarak sürdürmektedir. Ayrıca yurttaşların kararlara katılımı, kentsel politika oluşturma ve uygulama düzeyinde etkili sonuçlar alınmasına katkıda bulunmaktadır. Yaşanabilir kentler yaratılması konusunda yasa-politika oluşturma ve uygulama sürecinde Tayvan, gelişmekte olan ülkeler açısından örnek alınabilecek bir konumdadır.

Kaynakça

Anonim (2010), *Strategic Plan for National Spatial Development (Summary)*, Taipei.

CHAO, Jen-Chih - Kao-Wei HSU (2018), "The Impact of Taiwan's Urban-renewal policies, Laws and Decrees on Urban Redevelopment and Urban b v Disaster," *International Conference on Energy and Environmental Science, IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 164, s. 1-7.

HSING, You-tien (2013), *The Great Urban Transformation, Politics of Land and Property in China*, Oxford University Press, UK.

HUANG, Wei-ju (2019), "The New Spatial Planning Act in Taiwan: A Messy Shift from Economic Development-Oriented Planning to Environmental Conservation-Oriented Planing?", *Planning Practice & Research*, Cilt 34, Sayı 1, s. 120-130.

LAI, M. (2002), *A Comparative Study on Urban Land Use Planning System Between China and Taiwan*, WIT Press, UK, <https://www.witpress.com/secure/.../UR502047FU.pdf>, 17 Ocak, 2019.

SEZEN, Seriye (2009), *Çin'in İkinci Uzun Yürüyüşü*, TODAİE Yayınları, Ankara.

WANG, Tay-sheng, (2011), " 20. Yüzyılda Tayvan'ın Hukuki Gelişimi: Liberal ve Demokratik Bir Ülkeye Doğru," (Çev.: Doğan Durna), *Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), s. 235-266.

https://www.moi.gov.tw/english/english_law/law_detail.aspx?sn=384, 19 Ocak, 2019.

YÜCEYILMAZ, A. Arda (2015), *Ve Ejderha Şehre Taşınır*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.

E- Kaynakça

Taiwan Urban and Regional Development Statistics, , <http://www.ndc.gov.tw>, Erişim: 13 Ocak 2019.

Taiwan Statistical Data Book, 2018, <http://www.ndc.gov.tw>, Erişim: 13 Ocak 2019

<https://ycharts.com/indicators>, Erişim: 14 Ocak 2019.

Taiwan News, 06.11.2017, Eric Kao'nun haberi, <https://www.taiwannews.com.tw>, Erişim: 14 Ocak 2019.

[www.climateaction.org/news/taiwan_announces ...](http://www.climateaction.org/news/taiwan_announces...), Erişim: 14 Ocak,2019.

<https://taqm.epa.gov.tw>, Erişim: 14, Ocak,2019.

<http://www.fao.org>, Erişim: 24 Nisan,2021

<https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=D0070001>, Erişim: 25 Nisan 2021

<https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=D0070230>, Erişim: 25 Nisan 2021

<https://www.statista.com>, 29, Nisan,2021